

torst

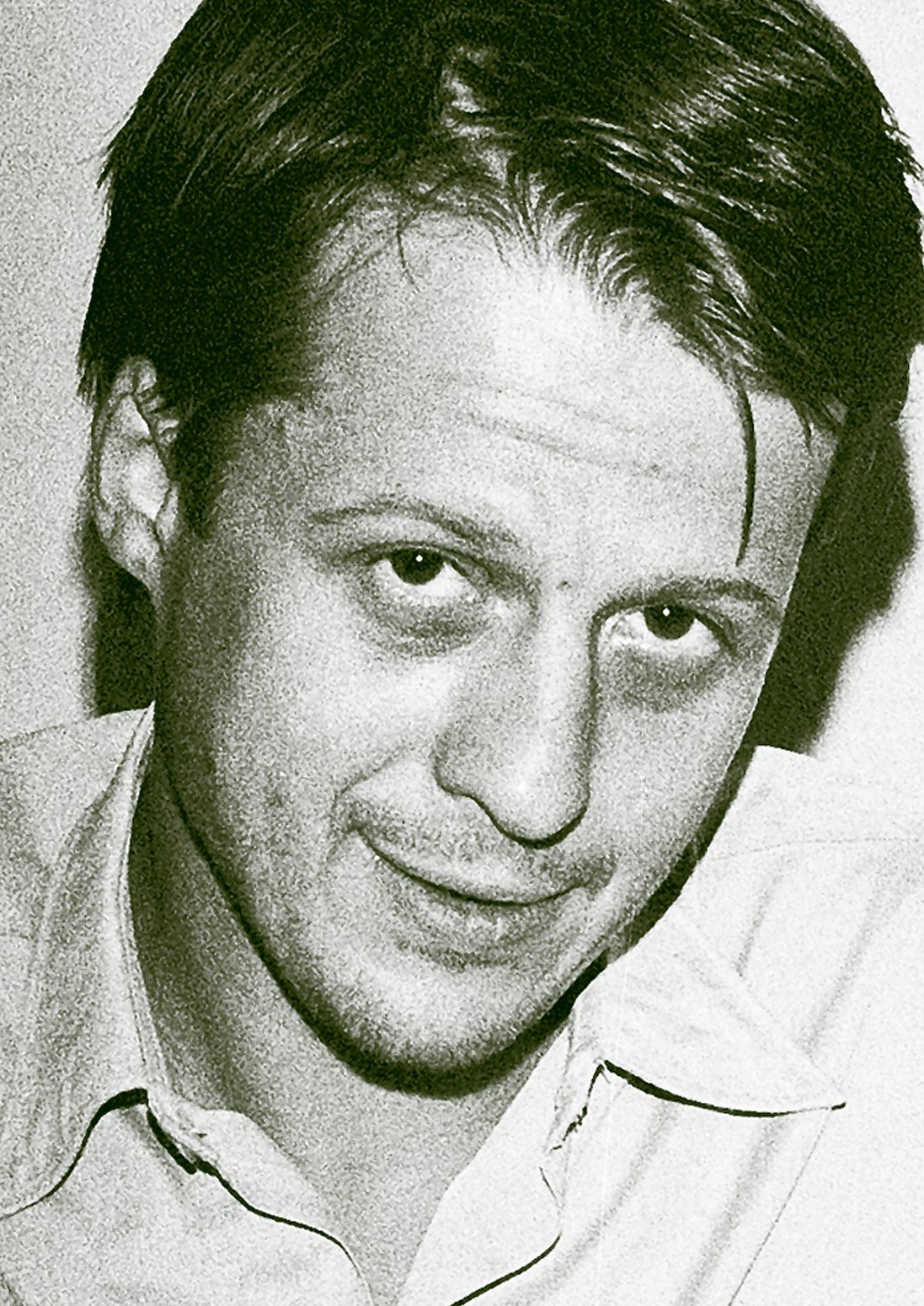
PETR UHL
Dělal jsem, co jsem
považoval za správné

Zdenko Pavelka

PETR UHL
Dělal jsem, co jsem
považoval za správné

Zdenko Pavelka

PETRUHL

Zdenko Pavelka

**Dělal jsem, co jsem
považoval za správné**

© Petr Uhl, 2016

© Zdenko Pavelka, 2016

© Torst, 2016

Photos © ČTK, 2016

Photos © Jan Bednář, Jiří Bednář, Marianne Canavaggiová, Jan Drhlík, Susan Greenbergová, Dorian Hanuš, Jarmila Johnová, Vavřinec Korčíš, Ivan Kyncl, Ondřej Němec, Ota Nepilý, Josef Rakušan, Hannes Seifert, Oldřich Škácha, Pavel Štecha, Saša Uhlová, 2016

ISBN: 978-80-7215-466-1 (knižní vydání 2013)

ISBN: 978-80-7215-662-7 (elektronické vydání 2016)

I

Pral jste se jako malý kluk?

Moc ne.

Ano, nebo ne?

Výjimečně. Ve srovnání s jinými dětmi jsem se pral výjimečně.

Jen když jste byl donucen?

V podstatě jen když mě někdo fyzicky napadl.

Když ale celý život bojujete, kde se to ve vás vzalo?

To já neodhalím. Důvod ke rvačce byl ten, že jsem nesnášel to ponížení, když jsem byl předmětem fyzického útoku, a bylo by pro mne ještě větším ponížením, kdybych se nebránil. Tak jsem se bránil bez ohledu na šance.

Jak jste to probíral doma s rodiči? Jedináček to má vždycky těžší. Ptal jste se doma, co máte dělat, když je vůči vám někdo agresivní?

Já myslím, že jsme to s rodiči nijak často neprobírali. Jistě mi radili, jak se v takových kritických situacích zachovat, ale já už si na to nevzpomínám.

Moje dětství bylo poznamenáno nejen tím, že jsem byl jedináček, ale i tím, že rodiče se od mých zhruba sedmi let až do mých dvanácti rozváděli, a to manželství nebylo v pořádku už předtím, což jsem si uvědomil až později. Dost se hádali, a když se rozvedli, to bylo v roce 1953, zůstali bydlet v jednom bytě. Soud, kde proti sobě bojovali, mě svěřil do výchovy otci. Ale rodiče bydleli v jednom bytě až do smrti, i když matka bydlela léta i jinde.

To mě, myslím, poznamenalo nejvíc, nesoulad rodičů a jejich hádky. Naprosto výjimečně to byly i fyzické útoky matky proti

otci, třeba facka. Ale nenazval bych to ani dnes týráním či domácím násilím. Takže to dětství bylo takové neradostné.

Trochu odbočím. My si spolu povídáme v bytě v Londýnské ulici na pražských Vinohradech. Moje žena mě před osmi lety přemluvila, abychom se sem odstěhovali z Anglické ulice, kde jsem prožil skoro celý život. Souhlasil jsem nejen proto, že se mi tento byt líbí, ale i proto, že jsem se dvě stě metrů odtud v porodnici v Londýnské narodil. Naproti v téže ulici je škola, kam jsem chodil a v roce 1958 maturoval, stejně jako Václav Klaus.

Když jsem se v roce 1984 vrátil z druhého kriminálu — to už jsem byl ženatý a měli jsme dvě děti, Pavla a Sašu —, pracovala moje žena několik měsíců jako topička v hotelu Beránek na Tylově náměstí, který měl kotelnu, do níž se vcházelo také z Londýnské ulice. V roce 1996 mi profesor Pavel Pafko vyoperoval levý horní plicní lalok s rakovinovým nádorem taky v této ulici, asi sto metrů od našeho dnešního bytu. Dnes už tam není chirurgie, ale gerontologické centrum.

Takže pro mě to tady všechno okolo má značný význam. Celý život jsem bydlel na Vinohradech a na hranici Nového Města.

To s politikou nemá moc společného, ale pro mne osobně je to dost důležité. Je to tu pořád, jak to bylo, jen je tu víc aut. Jako kluci jsme po Londýnské jezdili na kolech, byla to jedna z mála asfaltek v okolí. Změna, a podle mne k lepšímu, je dnes i v tom, že tu bydlí spousta cizinců, a proto tu jsou hospody, zahrádky. Na mne to působí příjemně.

Co si z příjemných pražských Vinohrad pamatujete z dětství jako první?

Mou úplně první životní vzpomínkou je americké bombardování Prahy v dubnu 1945. To mi bylo tři a půl. Museli jsme utíkat do sklepa, bylo to hodně nervózní, rodiče byli nerváci. Já to říkám i proto, že si nevzpomínám ani na jejich sebemenší výčitku Američanům, že nás bombardují, i když kvůli tomu umírali lidé.

Za pár dní jsem šel s maminkou za její sestrou tetou Emou, ta měla tehdy také jedno dítě — mého bratrance Honzu Michalce

v mém věku. Povstání nás zastihlo u nich na Žižkově, i tam jsme museli do sklepa. U jejich domu se stavěla barikáda, museli jsme se probourat do sklepa druhého domu, který byl o dva metry níž než náš, překonat ten výškový rozdíl. To se mi jako dítěti líbilo, bylo to dobrodružné. Mne si muži podávali do toho druhého sklepa.

Pak si pamatuji u nás na Vinohradech, v Anglické, jak mě matka drží ve dveřích z domu do ulice, dveře měly zamřížované okénko, a já se té mříže držel a okénkem se díval na otce: měl veliký, přes metr dlouhý železný pajcr, a tím vylupoval dlažební kostky. Stavěla se tam barikáda, házely se na ni věci z půdy, starý nábytek a tak. Stavěla se proti vlasovcům. Bylo 6. nebo 7. května. Pamatuju se i na šeríky. To je moje jediná vzpomínka na osvobození Prahy Rudou armádou, ty šeríky a jejich vůně. V dětství a vlastně až dosud mi osvobození vždy připomínala vůně šeríků.

Další vzpomínka je pozdější, asi o tři čtvrtě roku, to už mi byly čtyři a něco, byl leden nebo únor 1946. Stáli jsme v bytě a dívali se z okna v Anglické. Škrétovou ulicí směrem k Wilsonovu nádraží šli pražští Němci — hlavně ženy, děti a staří lidé. Muži padli u Stalingradu, vysvětlovali mi rodiče. Němci v průvodu na nádraží měli dětské kočárky naložené věcmi, dospělí měli na zádech ranec z dek či prostěradel. Každých deset metrů stál člověk v uniformě nebo s páskou se zbraní v ruce a dohlížel, aby ten průvod šel tak, jak má jít. Na nádraží je to necelý kilometr od domu, kde jsme bydleli. To byl takzvaný odsun — už léta to ale nazývám vyhnáním. A oba rodiče říkali, jak je to hrozné, že ti lidé musejí opustit svůj domov, město, vlast. Nejenže se tu narodili, ale po mnoho generací tady žili, oba si v kritice zacházení s Němci notovali. Oba rodiče byli z českých rodin, ale narodili se a část života i žili jako rakousko-uherští poddaní. Otec byl ročník 1896, matka 1905. Litovali pražské Němce, že musejí odejít. A pamatuju se na to, že říkali: „Tihle lidé se přece ničeho nedopustili. Vždyť to jsou děti a ženský.“ Načež jeden z rodičů poté, co si takhle notovali v té lítosti, řekl: „Ale patří jim to.“

No a mě ta věta pronásleduje celý život. Nepřátelství či odpor vůči Němcům byly tak silné, že přes vědomí toho, že se děje nespravedlnost, že se uplatňuje kolektivní vina, jeden z mých rodičů vyjádřil uspokojení nad tím, že ta odplata přišla. A druhý mu neodporoval. Z pozdějších let vím, že na to měli stejný názor.

Moje matka měla přítelkyni Němku, Frici se jmenovala, která žila v našem bloku v domě přes dvůr „na hromádce“, jak se tehdy říkalo, s Čechem. Ony se vždycky bavily okny, na vzdálenost asi patnácti metrů. Německy. Tedy do května 1945, pak už jen česky, i když Frici uměla česky hůře než moje matka německy. Maminku rozčilovalo, že „kvůli lidem“ musejí na sebe mluvit česky. Po osvobození stála Frici před problémem, že bude vysídlená, tak si ji ten její partner vzal, což bylo spojené s různými úředními problémy. Ale pak stejně šla — buď sama, nebo spolu — do „odsu-nu“. Asi se považoval ten sňatek za účelový. Tenkrát bylo sezdání páru na úřadě nebo před knězem silnější než dnes, považovalo se za daleko větší pouto než nyní. A ještě se to úředně zjišťovalo — i já mám napsané v křestním listě, že jsem z lože manželského.

Odbočím: Naopak až do jara 1945 se v českých zemích, ani za Rakouska, v rodném (křestním) listě neuváděla národnost nebo „obcovací“ jazyk, tedy jazyk užívaný v prostředí, kde dítě vyrůstalo. To přišlo až s potřebou jasně oddělit, kdo je Čech a kdo Němec, na Slovensku Slovák a Maďar. V Sovětském svazu se ale národnost uváděla v dokladech už před válkou, a přestalo se s tím, i v Československu, až začátkem devadesátých let, kdy oba státy vstoupily do Rady Evropy, která etnický rozměr státního zaznamenávání osobní identity člověka nesnáší a jen nerada ho toleruje.

Váš spolužák z gymnázia, o necelé čtyři měsíce starší Václav Klaus na Pražské povstání vzpomínal úplně jinak, v tomhle smyslu: To víte, čtyřleté dítě, co mělo dělat, když tam stavěli ty barikády, tak já jsem podával dlažební kostky. Aktivně se do Pražského povstání zapojil, zatímco vy jste se nechal nosit a jen jste se díval! Nepřipadáte si takhle trochu hloupě, nestatečně?

Na ten věk si skutečně hloupě nepřipadám. Spíš mě pobavilo, jak Václav Klaus ve čtyřech letech stavěl barikádu.

On bydlel kousek od nás, na Tyláku, tedy na rohu Jugoslávské a Bělehradské, v takovém ošklivém šestipatrovém domě, takže jsme se potkávat asi museli, ale já si ho nepamatoval, dokonce ani ze školních let. S tím je spojena pozdější dost humorná událost. V listopadu 1989 jsem přišel z vazby, kam mě na šest dnů šoupli 19. listopadu, protože jsem rozšířil falešnou zprávu o zabitém studentovi Martinu Šmídovi na Národní třídě. Státní bezpečnost ji považovala za úmyslnou lež, tedy za pomluvu a k tomu ještě za poškozování zájmů republiky v cizině. Husák mi dal, stejně jako asi desítky dalších lidí vězněných z politických důvodů, aboliční milost. Přišel jsem tedy z kriminálu a hned druhý den jsem se na Letné, kde bylo velké shromáždění, za neúmyslně nepravdivou zprávu omluvil. „Nevadí, nevadí,“ skandovalo tehdy snad sto tisíc lidí. Znělo mi to dobře. Pak jsem šel do Laterny magiky, a tady začíná ta legrace. Byl tam štáb Občanského fóra, které se založilo týž den, kdy mě uvěznil. Viděl jsem tam Václava Havla obklopeného několika pány. Někoho jsem se zeptal, kdo ti muži jsou. Byli to Valtr Komárek, Vladimír Dlouhý, Václav Klaus, snad všichni, až na Petra Millera, který byl z ČKD, byli z Prognostického ústavu. Tak jsem si řekl, že půjdu zase domů. A tu se z té skupiny oddělil muž, přišel ke mně, podal mi ruku a řekl: „Ahoj.“ Já na to rozpačité: „Ahoj. My se známe?“ On povídá: „No jasně. Ty seš přece Petr Uhl.“ A já jsem řekl: „To jsem, a ty seš kdo?“ přešel jsem nerad a ze zdvořilosti taky do tykání. „Já jsem Vašek Klaus.“ — „A jak bychom se měli znát?“ — „My jsme spolu přece chodili na jedenáctiletku, maturovali jsme v osmapadesátém v Londýnské. Ty si to nepamatuješ?“ — „Nezlob se, spolužáky ze třídy, s nimiž jsem maturoval, si pamatuju všechny, a tys tam nebyl.“ A on povídá: „Já jsem chodil do běčka a ty do áčka.“ A od té doby mě on nějak nemá rád. Ale já to neudělal schválně. Opravdu jsem si ho nepamatoval. Dvacet dalších let mi nemohl Klaus ten výpadek paměti nějak zapomenout — on a „béčko“.

Vraťme se do čtyřicátých let. Pamatujete se na to, jak jste šel poprvé do školy?

Ano, bylo to v roce 1947 v Janských Lázních. Získali jsme z konfiskátu, „po Němcích“, jak se říkalo, v Krkonoších od státu chalupu, dvě obytné místnosti, kuchyň a cimru, které jsme uvědoměle říkali „jizba“, dohromady asi třicet čtverečních metrů. Domek byl po vdově po vojákovi, který padl na frontě. Synové padli taky a tu paní „odsunuli“. Tu chalupu jsme dostali zadarmo. Co jsme zaplatili, bylo jen z našich „vázaných vkladů“, což byly peníze v bance, uložené už před válkou nebo za války, které stát v roce 1945 blokoval a které pak v roce 1953 s měnovou reformou propadly. Vázané vklady měla většina středostavovských rodin. Já jsem byl příliš malý, abych si pamatoval, jaké postoje či spíše pocity měli rodiče ohledně konfiskace chalupy a toho, že v ní začali bydlet. Myslím, že ji získali až v červnu 1946. Předtím, tedy od léta 1945, jsme tam jen jezdili z Prahy a bydleli na „Ludvičce“ (Ludwigsbaude/Ludvíkově chatě), vzdálené necelý kilometr.

Když jsem později nacházel na půdě dobové fotografie a písemnosti „po Němcích“ (rodiče tu vypuzenou paní nikdy nenazvali jejím příjmením, myslím, že ji osobně ani neznali, ale jistě znali její příjmení), přicházel jsem za nimi s otázkami. Například proč v německy psané vlastivědě je název státu a jejího parlamentu uváděn česky — byla to jediná česká slova v té knize. Matně si vzpomínám, že odpovědi, i na jiné otázky, byly dost rozpačité. Lítost nad osudem té ženy, jejíž manžel a synové (rodiče říkali, že snad tři) padli v Rusku na frontě, ale projeвили několikrát. Chalupu samu označovali rodiče za „konfiskát“, a když někdo tomu cizímu slovu nerozuměl, vysvětlovali, že je „po Němcích“. I osud rodiny původních majitelů podporoval základní tezi mých rodičů, že viníkem tragédie lidí, rodin a všech Němců, viníkem hlavním, je Hitler a nacismus. Dokonce i já si ještě dneska myslím totéž, i když na rozdíl od rodičů už několik desetiletí pátrám i po vinících „vedlejších“, kolaborantských a hlavně poválečných. Dodatečně jsem si asi v dospělosti